

Олійник Олексій Андрійович
Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Топоркова М.М.
Державний біотехнологічний університет

ПРАВА НА АВТОРСТВО ТВОРІВ, СТВОРЕНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Шалений розвиток інформаційних технологій ставить перед державою і суспільством нові питання і виклики у галузі авторського права. З початку XXI століття активно почав розвиватись штучний інтелект (далі – ШІ). На сьогоднішній день у багатьох галузях ШІ виграє в людей у швидкості, вартості створюваного контенту, зручності використання. Кожного дня все більше людей користуються різними платформами для генерації інформації за допомогою ШІ. Перед нами з'являються наступні питання:

1. Законодавче регулювання: Авторські права при використанні штучного інтелекту потребують сучасного законодавчого врегулювання, оскільки традиційні правові норми не завжди відповідають викликам нових технологій.

2. Визначення творчості ШІ: Питання, пов'язані з творчістю інтелектуальних систем, залишаються важливими, оскільки це має вплив на надання авторських прав і визначення власності результатів їхньої роботи.

3. Відповідальність за порушення прав: Важливо визначити, хто несе відповідальність за порушення авторських прав у випадку, коли ШІ створює роботи або використовує інформацію безпосередньо.

4. Ліцензування та передача прав: Механізми ліцензування та передачі авторських прав повинні бути адаптовані до особливостей використання ШІ, забезпечуючи баланс між інтересами розробників, користувачів і власників авторських прав.

5. Вплив ШІ на творчість та інновації: Використання ШІ може відкривати нові можливості для творчості та інновацій, але одночасно ставити питання щодо захисту інтелектуальної власності та справедливого заохочення творців.

6. Етичні аспекти використання ШІ: Авторські права повинні враховувати етичні аспекти використання ШІ, зокрема в сферах, де ШІ може впливати на соціальні та культурні цінності.

Передові країни світу підтримують поняття про те, що авторські права не можуть належати ШІ, так як вони мають належати винятково людині. Наприклад, Бюро авторського права у США не приймає заявки на патенти на твори створені виключно ШІ. У березні 2023 року Бюро оприлюднило «Інструкції з реєстрації авторських прав: твори, що містять матеріал, згенерований за допомогою ШІ» Основна ідея інструкцій полягає у тому, що під захист авторських прав підпадає матеріал, який є продуктом людської творчі. Завдяки цим інструкціям, Бюро буде розглядати чи вніс автор твору унікальність у свою роботу, чи вона є механічним результатом роботи ШІ. Також можливий захист елементів твору, де є присутність людської творчості.

У ЄС у 2021 р. був створений «Регламент про штучний інтелект» («Artificial Intelligence Act» або «AI Act»). Він регулює де і як можна використовувати ШІ. Також у травні 2023 р. були внесені поправки, де зазначається, що продукти створені за допомогою ШІ повинні відповідно маркуватися. У 2020 р. у ЄС був опублікований звіт – «Тенденції та розвиток штучного інтелекту – виклики системі прав інтелектуальної власності», який пропонує створення чотирьох етапного тесту, за допомогою якого, можна визначити, чи підпадає твір під захист авторських прав [2].

У Великій Британії під захист авторських прав підпадають і машинні твори, з різницею у терміні. Для людських творів термін складає 70 років, для машинних – 50 років.

На початку 2023 року набув чинності закон України «Про авторське право та суміжні права». У ньому з'явилися нові поняття – неоригінальні об'єкти і право особливого роду (*sui generis*) Завдяки цим поняттям у майбутньому планується врегульовувати спори пов'язані з творами створеними за допомогою ШІ [4].

Говорячи про відповідальність за недостовірну інформацію, яку надав ШІ, в першу чергу повинна нести відповідальність людина, яка отримала цю інформацію не перевіривши її достовірність. У США існує параграф 230 – Розділу 47 Кодексу США, який був прийнятий як частина Закону про пристойність у сфері комунікацій (*Communications Decency Act, 1996*). Він захищає розробників ШІ від позовів на інформацію, яку генерує ШІ, бо вона отримана з публічних джерел мережі інтернет [1].

ШІ отримує контент з відкритих джерел, на які розповсюджуються авторські права (статті в інтернеті, відео, музичні твори і т.д.). Цю інформацію генерує ШІ і вже компанія-розробник отримує прибуток на основні авторських прав інших людей.

Отже, щоб уникнути порушення норм авторського права, необхідно почати з наступного:

1. Викладати у публічний доступ посилання з іменами авторів, на основі яких ШІ отримує інформацію. За допомогою цього, можна буде ідентифікувати джерело інформації і приймати рішення, чи підпадає він під захист авторських прав.

2. Створити окремі фонди для кожного ШІ, у які будуть надходити роялті від кожного прибутку розробника. Розпорядниками цих фондів будуть усі автори у рівних частинах, зазначені у списку, з якого ШІ навчався.

ЛІТЕРАТУРА

1. Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2023-03-16/pdf/2023-05321.pdf>
2. Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>

3. Trends and developments in artificial intelligence. Challenges to the intellectual property rights framework : final report. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/394345a1-2ecf-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>
4. Про авторське право і суміжні права Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

Парахотін Валерій Олександрович
Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Гончарова О.С.
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ 1953-1956 РОКІВ

У Радянському Союзі деклароване в документах право на життя, свободу і особисту недоторканість у період існування сталінської тоталітарної системи не забезпечувалося. Лише після смерті Й. В. Сталіна ці права поступово почали відновлюватися. Першим кроком у цьому напрямі стала амністія за Указом від 27 березня 1953 р. та працевлаштування достроково звільнених. Амністії застосовувалась до усіх, засуджених до 5 років позбавлення волі за усі контрреволюційні злочини, а також до неповнолітніх, жінок, що мали дітей у віці до 10 років, до усіх засуджених чоловіків у віці старше 55 років та жінок старше 50 років. Законодавчим актом про амністію передбачались і деякі заходи реабілітаційного характеру: повернення виборчих прав і зняття судимості. На думку деяких дослідників амністія березня 1953 р. стала початковим етапом реабілітації.

Протягом 1953-1956 років було прийнято цілий ряд важливих нормативно-правових документів, які регламентували проведення реабілітації та відновлення прав безпідставно репресованих громадян. Серед започаткованих реабілітаційних заходів слід виокремити заборону на застосування до заарештованих будь-яких засобів примусу та фізичного впливу, скасування Указу Президії Верховної Ради СРСР від 21 лютого 1948 р. «Про направлення особливо небезпечних державних злочинців, які відбули покарання у заслання на поселення у віддалені місцевості СРСР». Найбільш важливими серед нормативно-правових актів, що були прийняті на початковому етапі реабілітації, були Указ Президії Верховної Ради СРСР від 1 вересня 1953 року «Про ліквідацію Особливої наради при міністрі внутрішніх справ СРСР», Постанова ЦК КПРС від 4 травня 1954 року «Про перегляд кримінальних справ щодо осіб, засуджених за контрреволюційні злочини, які утримуються в таборах, колоніях і тюрмах МВС СРСР чи які знаходяться в висилці на поселеннях», та однойменний наказ Генерального Прокурора СРСР, міністра юстиції СРСР, міністра внутрішніх справ СРСР та голови КДБ при